

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

Y 2/16
ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดลำปางในด้าน

1. ด้านปริมาณของโรงเรียนที่เปิดดำเนินการ
2. ด้านอัตรากำลัง
3. ด้านงบประมาณ
4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

X วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง จำนวน 61 โรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 61 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และ
แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบตรวจสอบรายการ ใช้เป็นแบบกรอกข้อมูลด้าน ปริมาณโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 - 2539

ตอนที่ 2 แบบตรวจรายการ ใช้เป็นแบบกรอกข้อมูลด้านจำนวนครู/บุคลากรในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอัตราส่วนครูต่อนักเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 - 2539

ตอนที่ 3 แบบตรวจรายการ ใช้เป็นแบบกรอกข้อมูลด้านงบประมาณหมวดลงทุน (ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง ค่าครุภัณฑ์) และหมวดค่าเงินการ (ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ) ในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2533 - 2539

ตอนที่ 4 แบบสอบถามที่ใช้ถามผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง สอบถามในประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้าน

- กระบวนการบริหารและการจัดการ
- กระบวนการจัดการเรียนการสอน
- กระบวนการบริการ

✓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวรถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง เพื่อขอหนังสือประสานงานและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดลำปางถึงหัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง และถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอ เพื่อขอให้แจ้งผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นประชากรได้ทราบและดำเนินการตอบแบบสอบถามต่อไป
3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยตนเองและบางส่วนส่งให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 61 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 60 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.36

4. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง เพื่อขอเก็บข้อมูลและสำเนาเอกสารข้อมูลพื้นฐาน สถิติทางการศึกษา เอกสารการจัดสรรงบประมาณโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปี 2537 - 2539

X การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเอกสารและแบบสอบถาม
2. วิเคราะห์ข้อมูลและสภาพทั่วไปตามเอกสารและแบบสอบถามทุกฉบับโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ อัตราส่วน และค่าเฉลี่ย
3. วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะตามเอกสารและแบบสอบถามด้วยวิธีเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าร้อยละประกอบการอภิปราย

X สรุปผลการวิจัย

1. ด้านปริมาณโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้านโอกาสการเรียนต่อม.1 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง

1.1 ด้านปริมาณโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า จำนวนโรงเรียนที่เปิดดำเนินการเพิ่มขึ้นทุกปี ปีที่เพิ่มมากที่สุดคือปีการศึกษา 2535 เพิ่มขึ้นร้อยละ 100 ส่วนปีการศึกษาที่เพิ่มน้อยที่สุดคือปีการศึกษา 2538 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.36

เมื่อวิเคราะห์ตามรายสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแล้วพบว่า สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเดิมมีปริมาณโรงเรียนขยายโอกาสฯ มากที่สุด คือ จำนวน 9 โรงเรียน ส่วนสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่มีโรงเรียนขยายโอกาสฯ น้อยที่สุดคือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสมปราบ มีจำนวน 2 โรงเรียน ถ้าวิเคราะห์ค่าร้อยละของโรงเรียนขยายโอกาสฯ ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่าง ๆ แล้วพบว่า สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเดิมมีร้อยละของโรงเรียนขยายโอกาสฯมากที่สุด คือ ร้อยละ 20 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง

มีร้อยละของโรงเรียนขยายโอกาสฯ น้อยที่สุด คือร้อยละ 7

1.2 ด้านจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปีตามจำนวนโรงเรียน ปีการศึกษา 2534 เพิ่มมากที่สุดร้อยละ 705.55 ปีการศึกษา 2538 เพิ่มน้อยที่สุดคือร้อยละ 5.76 และปีการศึกษา 2539 เพิ่มร้อยละ 6.17

1.3 ด้านโอกาสการเรียนรู้ต่อชั้น.1 ของนักเรียนที่เรียนจบ ป.6 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2537 - 2539 พบว่า ร้อยละการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มขึ้น คือ ร้อยละ 95.28 ร้อยละ 96.64 และร้อยละ 96.94 ตามลำดับ โดยเรียนต่อในโรงเรียนขยายโอกาสร้อยละ 19.27 23.50 24.54 ตามลำดับ และเรียนต่อในโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ ร้อยละ 76.00 71.50 72.39 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนที่ไม่เรียนต่อไม่มีแนวโน้มลดลง

2. ด้านอัตรากำลัง อัตราส่วนครู : นักเรียน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า โดยภาพรวมทั้งจังหวัดแล้วอัตราครูต่อนักเรียนอยู่ในอัตรา 1 : 15 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เป็นต้นมา ถึงปีการศึกษา 2539 เมื่อวิเคราะห์ตามสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 - 2539 แล้วพบว่าโดยเฉลี่ยอัตราส่วนครู : นักเรียนเท่ากับ 1 : 15

ด้านจำนวนครูในสาขาวิชาเอกต่าง ๆ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า มีครูวิชาเอกคณิตศาสตร์เฉลี่ยสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอละ 1 คน ครูวิชาเอกวิทยาศาสตร์อำเภอละ 4 คน วิชาชีพอำเภอละ 2 คน

3. ด้านงบประมาณหมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างค่าครุภัณฑ์ (งบลงทุน) และหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ (งบดำเนินงาน) ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง

3.1 ด้านงบลงทุน พบว่า ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เป็นต้นมางบลงทุนได้รับเพิ่มขึ้นทุกปียกเว้นปีการศึกษา 2539 ที่ได้รับงบประมาณน้อยลง ถ้าพิจารณาตามค่าเฉลี่ยต่อหัวแล้วพบว่าปีการศึกษา 2536 และปีการศึกษา 2538 ค่าเฉลี่ยต่อหัวสูงสุดคือหัวละ 7,125.50 บาท และหัวละ 6,934.52 บาท ตามลำดับ

3.2 ด้านงบประมาณ พบว่า ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เป็นต้นมา งบประมาณที่ได้รับเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง ถ้าพิจารณาตามค่าเฉลี่ยต่อหัวแล้วพบว่า ปีการศึกษา 2533 ค่าเฉลี่ยต่อหัวสูงสุดคือหัวละ 1,459 บาท ส่วนปีการศึกษาอื่น ๆ ได้รับงบประมาณเฉลี่ยต่อหัวใกล้เคียงกันคือประมาณ 750 บาท/หัว

4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริการ

4.1 ด้านการบริหารและการจัดการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล (93 %) และมีเขตบริการมากกว่า 2 หมู่บ้าน ได้รับการสนับสนุนหรือความร่วมมือจากสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีสมาคมครูและผู้ปกครอง แต่ก็เป็นส่วนน้อย (21.31 %)

4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ร้อยละ 40 นอกนั้นโรงเรียนดำเนินการเองทั้งหมด ส่วนวิทยากรบุคคลภายนอกที่มาสอนในโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่ (96.00 %) เป็นบุคคลในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้น ๆ

4.3 ด้านการบริการ พบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้บริการแก่ชุมชนในด้าน อาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์กีฬา ห้องสมุด วารสาร ข้อมูลข่าวสาร และที่อ่านหนังสือพิมพ์

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การดำเนินงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง

1. ด้านปริมาณของโรงเรียนที่ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจุบันจำนวนโรงเรียนที่เปิดดำเนินการจำนวน 61 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 12 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่มีจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุดคือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเถิน จำนวน 9 โรงเรียน คิดเป็น

ร้อยละ 20 ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าอำเภอเดิมเป็นอำเภอที่ห่างไกลจากตัวจังหวัดลำปางมากเป็นการยากลำบากที่เด็กจะเดินทางมาเรียนต่อในตัวจังหวัดอีกทั้งสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกรันดาร์ ส่วนสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่มีจำนวนโรงเรียนขยายโอกาสน้อยคือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมีร้อยละ 7 ทั้งนี้ก็เพราะว่า สภาพพื้นที่ของอำเภอเมืองลำปางเป็นอำเภอในตัวจังหวัดโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดอื่นมีมาก การคมนาคมสะดวก

การที่จะให้นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุเป้าหมาย ควรให้ขยายเพิ่มขึ้นอย่างเร่งด่วนภายใน 5 ปี ให้มีอัตราส่วนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นร้อยละ 20 เป็นอย่างน้อย พร้อมทั้งนี้ควรมีการพิจารณารวมโรงเรียนขนาดเล็กตามควรแก่กรณี เพื่อให้ได้ขนาดโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 - 2550

2. ด้านอัตรากำลังครูในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง จากการวิจัยพบว่า

2.1 โดยภาพรวมอัตรากรุ : จำนวนนักเรียนเท่ากับ 1 : 15 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า จำนวนนักเรียนลดลงในแต่ละปี ส่วนจำนวนครูมีจำนวนคงที่และในการใช้เกณฑ์นั้นคณะกรรมการข้าราชการครูให้ับข้าราชการครูสายบริหารอยู่ในเกณฑ์ด้วย ทำให้มีอัตรากรุเกินเกณฑ์

2.2 อัตรากำลังของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอัตรากรุ : นักเรียน เท่ากับ 1 : 17 หรือ 1 ห้องเรียนมีครู 2 คน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดอัตรากำลังในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดตามเกณฑ์ของคณะกรรมการข้าราชการครู

2.3 ด้านการขาดแคลนครูวิชาเอกต่าง ๆ พบว่า ขาดแคลนครูวิชาเอกคณิตศาสตร์ ศิลป วิชาชีพ และภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษามาก่อน การสอบแข่งขันเพื่อบรรจุแต่งตั้งการย้ายโอนของข้าราชการครูไม่ได้กำหนดวิชาเอกไว้ ดังนั้นในโรงเรียนหนึ่งจึงมีครูที่จบวิชาเอกไปเป็นตามความต้องการของโรงเรียน สำหรับผู้ที่เรียนจบวิชาเอกคณิตศาสตร์ ศิลป วิทยาศาสตร์ วิชาชีพ และภาษาอังกฤษ ไม่นิยมมาสอบบรรจุเป็นครูประถมศึกษา ส่วนใหญ่จะทำการสอนในระดับ

ที่สูงกว่าของกรมอื่น ๆ หรือทำงานเอกชนที่มีรายได้มากกว่าการเป็นครูประถม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สีน วงษ์จันทร์ (2537) ที่พบว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ขาดแคลนครูสาขาวิชาเอกวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิชาชีพ ภาษาอังกฤษ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีรพล วงศ์นันตา (2535) ที่พบว่าครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่สำเร็จวิชาเอกอื่น ๆ อาทิ วิชาเอกประถมศึกษา วิชาเอกการบริหารการศึกษา

3. ด้านงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในปีการศึกษา 2533 ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมิได้จัดตั้งงบประมาณไว้ ได้ใช้วิธีการเจียดจ่ายงบประมาณปกติของสำนักงานมาดำเนินการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นมา จึงได้รับงบประมาณมาใช้ดำเนินการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา งบประมาณส่วนใหญ่ที่ได้รับแบ่งได้ ดังนี้

3.1 งบลงทุน (ค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง) ได้รับเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่างบประมาณเพิ่มขึ้นตามจำนวนโรงเรียนที่เปิดดำเนินการขยายโอกาส งบประมาณส่วนใหญ่เป็นค่าครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อแก้ปัญหาอาคารสถานที่ที่เปิดสอนระดับมัธยมไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สีน วงษ์จันทร์ (2537 : 96 - 97) ที่พบว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขาดแคลนห้องพิเศษและสนามกีฬา และผลการวิจัยของ วีรพล วงศ์นันตา (2535) ที่พบว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของจังหวัดลำปาง ขาดแคลนห้องพิเศษ ห้องวิทยาศาสตร์ และห้องจัดกิจกรรมเสริม ส่วนในปีการศึกษา 2539 ที่ได้รับงบประมาณน้อยลงอาจเป็นเพราะว่า เป็นปีที่สิ้นสุดโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาประกอบด้วยความต้องการด้านอาคารเรียนมีน้อยลง/ตลอดจนในปีการศึกษา 2539 กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการโครงการโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา จึงย้ายงบประมาณบางส่วนไปใช้จ่ายในโครงการนี้

3.2 งบดำเนินการ (ค่าตอบแทนใช้สอยวัสดุ) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปางได้รับงบประมาณดำเนินการในส่วนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ในปีเฉลี่ยต่อหัวนักเรียนแล้วไม่เท่ากัน งบประมาณส่วนใหญ่ที่ได้รับเป็นเงินอุดหนุนนักเรียนยากจน

ค่าเสื้อผ้า ค่าหนังสือพิมพ์เรียน ค่าวัสดุฝึกวิชาชีพ ค่าวัสดุสำนักงาน ค่าตอบแทนวิทยากรวิชาชีพ โดยเฉลี่ยแล้วงบประมาณดำเนินการต่อหัวนักเรียนแล้ว ประมาณ 750 บาท/คน/ปี ซึ่งน้อยกว่าผลของการสรุปการใช้งบประมาณของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สิน วงษ์จันทร์. 2537 : 46 ; อ้างอิงมาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป. : ไม่มีเลขหน้า) พบว่าค่าใช้จ่ายในงบดำเนินการเฉลี่ยต่อคนต่อปีของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เท่ากับ 934 บาท

4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนน้อยทั้งในด้านการบริหารการจัดการ ด้านการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตั้งอยู่ในท้องถิ่น ชนบท ประชาชนในชนบทมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะช่วยเหลือโรงเรียนได้ ประกอบกับระบบโครงสร้างของสังคมที่ประชาชนมองว่าการศึกษานั้นเป็นหน้าที่ของทางราชการจึงไม่ได้ดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ตลอดทั้งระดับการศึกษาของประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ยังต่ำอยู่ค่อนข้างมาก

ข้อเสนอแนะ เพื่อการบริหาร

1. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ควรเร่งรัดวางแผนเปิดขยายโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพิ่มขึ้นให้มีสัดส่วนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมดในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ
2. ควรพิจารณารวมโรงเรียนขนาดเล็กตามควรแก่กรณี เพื่อให้ได้ขนาดของโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรเกลี้ยอัตรากำลังให้เหมาะสม และแก้ปัญหาการขาดแคลนครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิชาชีพโดยการสนับสนุนให้ศึกษาต่อหรือฝึกอบรมในสาขาวิชาที่ขาดแคลน
4. ด้านงบประมาณดำเนินการควรได้รับการจัดสรรให้มากกว่าปัจจุบัน
5. ควรณรงค์ให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้มากขึ้น

๕ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง
2. ควรมีการวิจัยหารูปแบบของการรณรงค์เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน
3. ควรมีการวิจัยสำรวจความพร้อมของโรงเรียนที่จะรองรับการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็น 12 ปี ตามนโยบายของรัฐบาล